

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Primož Ledinek

Politična propaganda v ameriškem in sovjetskem filmu 1915–1989

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Primož Ledinek

Mentor: izr. prof. dr. Uroš Svete

Politična propaganda v ameriškem in sovjetskem filmu 1915–1989

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

Politična propaganda v ameriškem in sovjetskem filmu 1915–1989

Vsak film je avtorsko delo, preko katerega poda režiser lastno videnje obravnavane teme. Iz tega sledi, da je vsak film prežet s političnim nagnjenjem avtorja oziroma njegovim osebnim aktivizmom in filozofijo, ko že v samem začetku izbere nastopajoče, ki mu ustrezajo. Govoriti o nevtralnosti filmske umetnosti je iluzorno. Sami fazi snemanja sledi faza post-produkcije, v kateri skozi postopek montaže, ki je linearno nizanje, rezanje in obračanje posnetih kadrov, dobimo končni izdelek v obliki umetniškega dela. Politična propaganda je zažrta v samo srčiko filmske umetnosti. Skozi pregled različnih sovjetskih in ameriških, pa tudi ostalih zahodnih filmov, sem ugotovil, da med zahodnimi in vzhodnimi filmi razlik v podajanju politične propagande skozi filmski jezik ni. Oboji uporabljajo najprej vzpostavitevni kader ter nato nizajo plane in kontraplane v različnih izrezih (veliki plan, srednji plan, american ...). Z dodajanjem glasbe se pri občinstvu vzbudi nov čustven element, saj ljudje sprejemamo glasbo bolj intenzivno kot sliko. Vsi obravnavani filmi govorijo o isti ideji, ki je večvrednost lastnega političnega sistema pred političnim sistemom nasprotnega pola.

Ključne besede: film, politična propaganda, Sovjetska zveza, ZDA.

Political propaganda in American and Soviet film 1915–1989

Each film is an authors work, through which the director puts his own vision of the topic. It follows that every movie is filled with the political views of the author or his personal activism and philosophy, when in the very beginning he chooses the performers who meet his ideas. To talk about the neutrality of film art is an illusion. The shooting stage phase is followed by the post-production phase, in which through the process of editing, which is a linear juxtaposing, cutting and turning of captured frames, we get the final product, in the form of a work of art. Political propaganda is an inevitable part of film art. Through the examination of the various Soviet and American, as well as Western movies I found that there is no difference in feeding the political propaganda through film language. Both use first the master shot which is followed by series of plane and contraplane shots in various recesses (close-up, middle plane, americane ...). By adding music a new emotional reach is added into the audience because people accept the music more intensely than the picture. All of the reviewed films talk about the same idea, which is the superiority of their own political system as to the political system of the other side.

Key words: film, political propaganda, Soviet Union, USA.

KAZALO

1 UVOD	5
2 POLITIČNA PROPAGANDA V FILMU	7
2.1 OPREDELITEV POJMOV	7
2.2 POLITIČNA PROPAGANDA	9
2.3 PROPAGANDA IN FILM	10
3.1 RAZVOJ SOVJETSKEGA FILMA	15
3.2 RAZVOJ AMERIŠKEGA FILMA	15
3.3 REAKCIJA HOLLYWOODA NA REVOLUCIJO V RUSIJI	18
4 DOKUMENTARNI FILM IN POLITIKA „NEW FRONTIER“	19
5 OBDELANI FILMI S POUČENOM NA POLITIČNI PROPAGANDI	20
6	RAZPRAVA
.....	68
7 SKLEP	70
8 LITERATURA	71

1 UVOD

Politična propaganda je sestavni del človeštva vsaj od atenske mestne države naprej, ko so Grki skozi gledališča, sodišča, zборе državljanov, igre in verske festivale propagirali svoje ideje in stališča. Od tega časa naprej so v vsaki družbi, ki je imela smisel za skupne interese, uporabljali propagando. Že v 16. stoletju so narodi uporabljali metode propagande, ki so zelo podobne današnjim (primer španskega kralja Filipa II in angleške kraljice Elizabete leta 1588). Sama beseda propaganda je bila „iznajdena“ 1622, ko je papež Gregor XV. ustanovil kongregacijo za propagiranje vere. S 1. svetovno vojno je propaganda doživela svojo zmago in od takrat naprej se propaganda kot promocija političnih idej uporablja za prepričevanje ljudi v političnih kampanjah.

V novejšem času, s potrošniško družbo in masovno proizvodnjo, so se tehnike propagandnih odnosov z javnostmi razvile v smeri podpore prodaje izdelkov in storitev (Historians, 2016). Politična propaganda se približuje ekonomski v tem, da poskuša ustvarjati, spreminjati ali utrjevati mnenja. Razlikuje se v tem, da ima politične cilje in ne komercialnih. Potrebe ali preference, ki jih izzove ekonomski oglas, se nanašajo na določen izdelek, medtem ko politična propaganda sugerira ali vsiljuje verovanja in mišljenja, ki pogosto spreminjajo vedenje, duševnost ter verska in filozofska prepričanja (Vreg, 2000). Politična propaganda je v marsičem podobna ekonomski: državljan je v tem primeru potrošnik; politiki proizvajalci; politični programi so proizvodi; javnost pa je tržišče.

Eno od primarnih propagandnih sredstev je film, ki se je s časom uveljavil kot vrsta zabave za množice in kot oblika umetnosti. V tej, začetni fazi, na prelomu med 19. in 20. stoletjem, so izdelovali samo neme filme. To pomeni, da je v kinodvorani bil prisoten tudi pianist, ki je spremljal dogajanje na platnu. Prav tako so med samim filmom vstavljali kartonaste plošče, na katerih so bila napisana imena likov in dogajanje na platnu. Z izumom zvočnega filma, prvi zvočni film je bil predvajan že leta 1900 v Parizu, prvi komercialni zvočni film pa leta 1923 v New Yorku, je filmska umetnost dobila novo komponento. Prvi celovečerni zvočni film je Pevca jazza, ki je doživel premiero leta 1927. V začetku 1930. let so bili zvočni filmi razširjeni že po vsem svetu (Newworldencyclopedia, 2016). Čeprav je bil prvi barvni film posnet že 1902 v Veliki Britaniji (v nadaljevanju VB) (Telegraph, 2016), je trajalo še kar nekaj časa, da so barvni filmi prevladali nad črno-belimi. Za prvi celovečerni barvni film velja *The world, the flesh and the devil*, posnet leta 1914 (Listverse, 2016). Od tega trenutka

naprej je film postal eden od osnovnih nosilcev politične propagande tako na zahodu kot na vzhodu, saj s svojim delovanjem na nezavedno v sprejemniku omogoča sprejemanje progandnega sporočila na subtilen, "neinvaziven" način, saj občinstvo filma primarno ne sprejema kot propagandno orodje, temveč kot vrsto umetnosti.

2 POLITIČNA PROPAGANDA V FILMU

Osnovno raziskovalno vprašanje, da sta si ameriška in sovjetska politična propaganda v filmu metodološko (ko gre za cilje) enaki, bom skušal potrditi skozi zbiranje in analizo primarnih ter sekundarnih virov, zgodovinsko analizo, študijo primerov ter analizo multimedijskega materiala. Za dosego zastavljenih raziskovalnih ciljev sem izbral vzorec večih ameriških in sovjetskih filmov, katerim sem dodal nekatere nemške ter britanske, zaradi njihove uporabe tako sive kot tudi črne propagande. Vzorec je nastal glede na čas nastanka filma, glede na sporočilo, ki ga film nosi, ter glede na mojo lastno arbitrarno odločitev (od leta 2000 sodelujem pri produkciji igranih in dokumentarnih filmov v Sloveniji in po svetu, sem član strokovne programske komisije za filmsko produkcijo pri JSKD, Mestni občini Maribor in član strokovne programske komisije za razvoj projektov in scenarijev na slovenskem filmskem centru, tako da menim, da sem dovolj usposobljen na tem področju za podajanje dejstev, ki se tičejo uporabe filma v propagandne namene), pri kateri sem želel zaobjeti kar najširši možen razpon filmov, tudi takšnih, pri katerih na prvi pogled ni opazno, da gre v bistvu za podajanje “skritih, ideoloških” sporočil.

Da bi lahko proučevali politično propagando v filmu, moramo najprej spoznati osnovne termine in koncepte na področju propagande v filmu. V tem poglavju bodo predstavljene opredelitve pojma propaganda, politična propaganda in z njima povezani pojmi.

2.1 OPREDELITEV POJMOV

V najbolj nevtralnem pomenu je propaganda načrtno, sistematično širjenje naukov, idej ali teorij (Veliki slovar tujk, 2002, 934).

Aleksander Veliki je bil prvi, ki je spoznal moč simbolov (kovanci, kipi ...) in jih je uporabljal v propagandne namene. To vedenje so nadgradili Rimljani, katerih propagando lahko opazujemo še danes (orel, kovinski prsni ščit ...). Za utemeljitelja modernih propagandnih tehnik štejemo papeža Gregorja XV., ki je poudarjal kontrolo mnenj in skozi njih obnašanje ljudi pri mašah. Nova komunikacijska sredstva v 19. in 20. stoletju (časopis, radio, TV, film ...) so omogočila razširjanje propagande veliko večjim množicam v mnogo krajšem času kot do tedaj.

Sproule definira propagando kot s skritimi nameni organizirano masovno prepričevanje s slabo ali brez argumentacije: „Propaganda predstavlja delo velike organizacije ali skupin z namenom pridobitve publike za posebne interese skozi masivno orkestracijo atraktivnih zaključkov, zapakiranih z namenom skriti tako njihov prepričevalni namen kot tudi pomanjkanje zdravo razumskih podpornih razlogov.“ (Sproule, 1994).

Psihologa Pratkanis in Aronson definirata propagando kot množično sugestijo ali vpliv preko manipulacije simbolov in psihologije posameznika. S tem poudarita verbalno in neverbalno komunikacijo ter pozitivno privlačnost za množice: „Množična sugestija ali vpliv preko manipulacije simbolov in psihologije posameznika.“ (Pratkanis in Aronson, 2001).

Parry-Giles je definiral propagando kot sestavljeno iz strateško oblikovanih sporočil, ki so razširjena med množico s strani institucije z namenom izzvati odziv, koristen viru: „Zamišljena s strateško oblikovanim sporočilom, ki se razširjajo med množice ljudi preko institucije z namenom izzvati odziv, koristen viru.“ (Parry-Giles, 2010).

Po Jowett in O'Donnellovi (2012, 17–23) delimo propagando glede na izvor oziroma zanesljivost vira informacij ter glede na odnos do stvarnosti v tri skupine:

– BELA PROPAGANDA; zanjo je značilna resničnost informacij ter poznanost vira. Bela propaganda želi prepričati javnost v “dobronamernost” propagandista, sam način predstavljanja je tak, da vpliva na recipiente. Z belo propagando se največkrat gradi kredibilnost.

– SIVA PROPAGANDA; je nekje med belo in črno in temelji na polresnici. Vir informacij je zelo težko odkriti, informacije pa so lahko resnične ali pa tudi ne. Praviloma naj bi siva propaganda uporabljala resnične podatke, ki pa so skrbno izbrani glede na javnost in namen.

– ČRNA PROPAGANDA; je čisto nasprotje beli propagandi, kjer se ne izbirajo sredstva za doseg cilja. Za tovrstno propagando je značilno širjenje laži in goljufij, informacije pa so predelane tako, da se zdi, da propagando vodi tisti, ki mu je namenjena, pri tem pa vir ostane prikrit. Črno propagando bi lahko označili tudi kot veliko laž, ki vključuje vse tipe kreativne prevare. Tu naj omenim še dezinformacijo, ki se večkrat koristi v črni propagandi in je oznaka za napačno, nepopolno ali zavajajočo informacijo, ki je podana ciljni publiki. Dezinformacija ni slučajno napačna informacija, temveč so to namerno sproducirana sporočila, katerih namen je oslabiti nasprotnika.

Propaganda je največkrat usmerjena v podzavest, za kar uporablja prikrita dejstva.

2.2 POLITIČNA PROPAGANDA

Politična propaganda je svojo vlogo pridobila z nastankom množičnih občil. Stalnica politične propagande je svoboda, ki se zlorablja od začetkov propagande do danes. Danes se politična propaganda ne sooča več s posameznikom, temveč z množicami. Množice pa razmišljajo v slikah in se da nanje s slikami tudi najhitreje vplivati. Na zahodu je po 1. svetovni vojni propaganda pridobivala zmeraj bolj negativen predznak. V Sovjetski zvezi (v nadaljevanju SZ) pa je po drugi strani ohranjala pozitiven, miroljuben in vzgojni predznak.

Definicije propagande lahko razdelimo v tri skupine:

1. skupina opredeljuje propagando kot obliko manipulacije z ljudmi,
2. skupina jo opredeljuje kot zavestne poizkuse vplivanja na mnenja in stališča ljudi,
3. skupina (SZ in socialistični blok) povezuje propagando z ideologijo ali jo enači z vzgojo (Splichal, 1975, 1197).

Cilj propagande je vplivanje na ljudi in sprožanje določenih načinov vedenja, ki vodijo do uresničitve določenih razrednih interesov.

Vlada mora promovirati svoj lasten cilj in spodkopavati sovražnikovega z razširjanjem lastnega pogleda na situacijo. To vsebuje previdno načrtovano in koordinirano kampanjo, ki se imenuje psihološka operacija (Kitson, 1971).

Šušnjić politično propagando definira kot “vsako načrtno, sistematsko in kontrolirano širjenje simbolov s strani neke politične skupine, ki s temi simboli prikriva svoj lastni politični interes ter ga hkrati prikazuje kot interes vseh članov družbe z namenom, da jih pripelje do tega, da občutijo, mislijo in delajo tisto, kar ustreza ciljem te skupine in da pri vsem tem verjamejo, da še vedno svobodno sprejemajo svoje odločitve.” (Šušnjić v Kunac, 1998, 12).

Ellul je zagovarjal idejo o propagandiranju ljudi iz tehnoloških družb preko medijev z namenom njihove integracije v družbo (Black, 2001, 129).

France Vreg (2000) politično propagando opredeljuje kot obliko komuniciranja, s katero komunikatorji ali skupine zavestno, namensko, načrtovano in organizirano oblikujejo

propagandne projekte in sporočila (simbole in ideologeme), s katerimi oblikujejo in nadzorujejo mnenja in stališča ciljnega občinstva oziroma vplivajo na spremembo njihovih stališč. Propagandist skuša spodbuditi odgovor sprejemalca, ki podpira in pospešuje želene intencije propagandnega delovanja. Propaganda je torej intencionalni, sistematski poskus oblikovanja zaznav, spoznanj, mnenj, stališč, vrednot in vedenj sprejemalcev propagandnega sporočila (Vreg, 2000, 116).

2.3 PROPAGANDA IN FILM

Pri propagandi v filmu je potrebno upoštevati, da je film namensko delo, ki želi s svojim obstojem poslati sporočilo, zato je najbolj primerna definicija propagande po Jowettu in O'Donnellovi: „Propaganda je nameren, sistematičen poizkus oblikovanja percepcij, manipuliranja spoznanj in neposrednega vedenja z namenom dosega odziva, ki pospešuje želen namen propagandista.“ (Jowett in O' Donnell, 2012). Ta definicija vsebuje vse dele, ki so značilni za propagando v filmu: je nameren proizvod, sistematično sestavljen v montaži ter oblikuje gledalčevo percepcijo, manipulira s spoznanji, vpliva na njegovo obnašanje in odziv na njega je v skladu z nameni propagandista, saj posamezniki znotraj enakega sistema vrednot in kulture delijo enake vrednote ter tako prihaja do skupinskega dojemanja, ki je odvisno od stališč in čustev do teme.

V osnovi delimo propagando na belo, črno in sivo. Vse tri lahko zasledimo v obdelanih filmih. Največ je bele propagande in najmanj črne propagande. Politična propaganda v filmu teče na daljici od resnice do laži, ki pa je zmeraj v korist propagandista, oziroma – izpostavljene množice imajo do propagandista pozitiven odnos.

Generalno gledano je propaganda v filmu nameren poizkus manipuliranja debate. To manipuliranje lahko vključuje potvarjanje dejstev, neprikazovanje alternativnih argumentov ter splošno poenostavljanje idej, simbolov in politik. Moramo se zavedati, da vsak film nosi povedano ali zamolčano sporočilo. Od vseh množičnih občil ima film največji potencial čustvenosti, saj ponuja globljo identifikacijo z liki in zgodbo kot druga občila. Lahko sproži hipno čustveno reakcijo občinstva, ki je zelo redka pri drugih občilih. Filmi tako zaradi samega vrednostnega sistema, ki je pravi, znotraj zgodbe delujejo kot propagandno orodje veliko bolj subtilno kot ostala propagandna orodja. Igrani filmi imajo naenkrat kombinacijo zabave in propagande, s čimer prenesejo želeno sporočilo in hkrati pritegnejo velike množice, česar dokumentarni

filmi ne zmorejo. So pa dokumentarni filmi s svojimi arhivskimi posnetki odličen vir razumevanja politike. Igrani filmi s svojo zgodbo omogočijo gledalcem, da se poistovetijo s temo, s katero se morda drugače ne bi. Seveda moramo razumeti, da dokumentarni film ni objektivna resnica, saj avtorji večinoma ustvarjajo filme na temo, na katero so čustveno navezani, zato dokumentarni filmi prikazujejo avtorjeva stališča. Domet in prepričljivost filma sta neprimerno večja kot pri drugih sredstvih propagiranja. Film je najbolj popularna oblika kulture v svetu zabave. Je tudi mnogo več kot zgolj beg pred resničnostjo in zabava.

Film je zmeraj razvijajoč se mozaik umetnosti in zabave, ki ustvarja našo kolektivno zavest. Očitno je, da je film rutinsko/vsakodnevno uporabljen za ustvarjanje debate, razkrivanje ideoloških preferenc, razlaganje političnih fenomenov in dvoma v avtoritete. Liki, fraze in filmi, vtisnjeni v našo kolektivno zavest, nam podajajo orodja za sodelovanje v političnem procesu. Gibljive slike imajo moč premikanja občinstva v različne časovne okvirje in mesta. Ne smemo misliti, da vsi filmi predstavljajo javno mnenje, vendar nam vedenje, da je nek film popularen v nekem času, omogoča sprejetje teze, da je njegovo sporočilo doseglo občinstvo. Genovese navaja tri razloge, od katerih mora biti izpolnjen najmanj eden, da lahko film uvrstimo med politične filme:

1. film služi kot mednarodna propaganda,
2. glavni namen filma je politična sprememba,
3. film je narejen kot podpora obstoječemu ekonomskemu, političnemu in družbenemu sistemu (Genovese v Sachleben in Yenerall, 2012, 6–7).

Del teoretskih okvirov so tudi smernice, načela, ki jih je treba upoštevati za uspešno načrtovanje in izvedbo propagandne akcije. Ivan Šiber v svoji knjigi "Politička propaganda i politički marketing" navaja štiri splošna načela, ki se jih morajo držati snovalci, če hočejo imeti uspešno propagando (Šiber 1992, 26–30):

1) NAČELO PERCEPCIJE, kjer je najbolj pomembno to, da je sporočilo opaženo. Pri tem igrajo ključno vlogo trije elementi:

- Dostopnost sporočila
- Privlačnost sporočila
- Razumljivost sporočila

2) NAČELO POTREB je vezano na motivacijsko strukturo sprejemnika sporočil. Različne družbene skupine imajo v različnih razmerah in ob različnem času različno strukturo potreb in motivov. Propagandno sporočilo mora biti koristno za sprejemnika v štirih vidikih:

- Biološka korist
- Materialna korist
- Socialna korist
- Psihološka korist

3) NAČELO VREDNOT se nanaša na relacijo sporočila s sistemom vrednosti posameznika, skupine ali družbe v celoti, ki usmerja njegovo vedenje, odloča, kaj je dobro in kaj slabo, ustvarja merila zelenega in neželenega.

4) NAČELO “NEPREDVIDLJIVEGA”. Propagandna akcija se redko kdaj odvija v stalnih razmerah, s povsem jasnimi in določenimi predpostavkami. Propagandist se mora zavedati naslednjih značilnosti:

- Vsaka propaganda je svojevrstna akcija v določenem času.
- Vsaka propagandna akcija se odvija v kompetitivnih razmerah.
- Sama ljudska narava oziroma medskupinski odnosi so zelo kompleksen pojav, zato je zelo težko oziroma skoraj nemogoče v celoti predvideti reakcije na določena propagandna sporočila.

Propagandna sredstva, preko katerih propagandist širi svojo propagando, T. H. Qualter deli na primarna in sekundarna.

Primarna propagandna sredstva so: govor, govorice, telefonska sporočila, shodi in demonstracije, pohodi, uniforme in kostumi s priponkami, gumbi in trakovi, zastave, prapori, civilni, vojaški in verski obredi, oglasne deske, posterji, grafiti, sejmi, razstave, filmi, igre, fotografije, slike, knjige, časopisi, radijske in televizijske oddaje in ostale komunikacije med ljudmi.

Sekundarna propagandna sredstva so kanali, preko katerih potekata komunikacija in distribucija samega propagandnega materiala. Ti kanali so: tisk, radijske in televizijske postaje, pošta, telegraf, cesta, železnica, gledališče, izobraževalni sistemi ter ostale politične, verske in družbene organizacije (T. H. Qualter, 1962, 71). Qualterjevimi

zaključkom lahko dodamo tudi ugotovitve Jowetta in O'Donnellove, ki sta opisala ključne tehnike za maksimiziranje učinka propagande (Jowett in O'Donnell, 2012):

- PREDISPOZICIJA OBČINSTVA – USTVARJANJE RESONANCE; sporočila imajo večji vpliv, če so v skladu z obstoječim mnenjem, verovanjem in dispozicijami. Propagandist oblikuje svojo tehniko na podlagi vedenja o človeku, njegovih težnjah, željah, potrebah, psihi in pogojih, ki ga obdajajo.
- KREDIBILNOST VIRA; uporaba “kredibilnega vira” je dobrodošla predvsem, kadar propagandist želi doseči spremembo stališč pri ciljni publiku. Mišljenja ekspertov so učinkovita pri vzpostavljanju legitimnosti sprememb.
- MNENJSKI VODITELJI; propagandist izkorišča status in priljubljenost mnenjskih voditeljev, preko katerih skuša osvojiti pozornost in doseči cilj propagandnega delovanja.
- SKUPNE NORME; propagandist razišče tendence konformizma ljudi. Raziskovanja so namreč pokazala, da se bodo ljudje podredili normam skupine, čeprav so te v nasprotju z njihovim osebnim razmišljanjem.
- NAGRADE IN KAZNOVANJA; ljudje lahko določeno idejo sprejmemo navzven oziroma javno, medtem ko jo zasebno še vedno zavračamo. Velik vpliv pri tem ima sistem nagrajevanja in kaznovanja. V trenutku, ko bo kaznen prenehala oziroma bo izginila kontrola, bomo tudi ljudje prenehali s sprejemanjem idej.
- MONOPOL NAD KOMUNIKACIJSKIMI SREDSTVI; večji ko je monopol vira informacij, večji je tudi učinek na sprejemnika informacij.
- VIZUALIZACIJA SIMBOLOV MOČI; običajno imajo veliko vlogo arhitektura, notranja oprema prostorov, moda, umetnost ...
- UPORABA JEZIKA; verbalna simbolizacija ravno tako ustvarja občutek moči.
- UČINKOVANJE NA EMOTIVNEM NIVOJU; eden najpomembnejših elementov v propagandi je vzbujanje emotivnih občutkov pri občinstvu.

Film je z vidika uporabe propagande odlično orodje. Ker je zasnovan kot samostojna enota, ki jo publika absorbira. Ideologija, vrednote in način razmišljanja so del zgodbe, ki gradi realnost filma in njegovo sporočilo. Igrani film je največji nezavedni nosilec propagande na svetu. Je velik distributer idej in mnenj. Igrani film lahko standardizira

ideje in navade naroda. Ker so filmi narejeni po pravilih trga, odsevajo, poudarjajo in celo pretiravajo s široko sprejetimi mnenji, kot pa da bi podpirali nove ideje in mnenja (Barnays, 1928, 156). Tako je tudi kino oblika videnja, ki gledalcu omogoča slišati, videti in občutiti stvari drugače, iz druge perspektive, s čimer povečuje izkustvo. Propaganda torej vedno meri na določena čustva uporabnikov. Predvsem dobro pa ji to uspeva s pomočjo podob, ki ustvarjajo določena razpoloženja, zlasti takrat, ko se to odvija podzavestno (določena osvetlitev, položaj kamere, glasba ...). Ker si film ogleda veliko število ljudi, ki se o filmu pogovarjajo, to privede do izmenjave mnenj o filmu in s tem ojača podzavestno sprejemnaje in ponotranjanje ideologije ki jo film propagira, ter s tem ojačanje celotne državne politike / ideologije.

Ključna, skupna značilnost politične propagande v filmu je upravljanje kolektivnih stališč z manipuliranjem pomembnih, družbi skupnih simbolov.

3 RAZVOJ FILMSKEGA JEZIKA

Reprezentacija na platnu je izvedena na plastiko podob in na sredstva montaže (razširjanje podob v času). Plastika podob vključuje slog scenografije in maske ter do

neke mere tudi igre, zraven sodi še osvetlitev in kadriranje, ki zaokroži kompozicijo podobe. Montaža po Andreju Malrauxu predstavlja rojstvo filma kot umetnosti (Bazin, 2010a). Montaža je lahko nevidna, križna, pospešena in montaža atrakcij. Med seboj se lahko vrste montaže kombinirajo. Montaža je v najširšem smislu ustvarjanje pomena, ki ga podobe same ne vsebujejo in ki izhaja izključno iz razmerja njihove sopostavitve (Bazin, 2010b). Sovjetska kinematografija je pripeljala teorijo in prakso montaže do skrajnosti. Klasični razrez, ki razčleni prizor na določeno število elementov, ustreza naravnemu mentalnemu procesu, zaradi katerega pristanemo na nizanje kadrov, ne da bi se zavedali njihove tehnične poljubnosti (Bazin, 2010c). Režiser, ki za nas razreže dogajanje, tako namesto nas opravi izbor, ki bi ga v resničnosti morali opraviti sami (Bazin, 2010č).

Črno-beli film je do 1938 nenehno napredoval. Gre za tehnični napredek (umetna luč, monokromatska emulzija, vožnja, zvok) ter s tem za obogatitev izraznih sredstev (veliki plan, montaža, križna montaža, elipsa, rekadriranje). Z upočasnjem gibanjem, ki podaja težave, s katerimi se v sanjah spopadamo za dosego nekega cilja ter dvojno ekspozicijo, ki pove pozor, nestvaren svet ali domišljajska oseba, je v filmu prišlo do tehnične revolucije.

3.1 RAZVOJ SOVJETSKEGA FILMA

Po revoluciji v Rusiji 1917 so postali filmi medij za razlago tem revolucije. Filmi, posneti v tem obdobju, nam služijo kot razlagalci zgodnjega 20. stoletja. Filmi, narejeni v SZ med 1917–1930, so eni izmed najbolj inovativnih filmov kadar koli narejenih. So tudi izvrsten komentar sovjetskega pogleda na svet v prvih 30. letih 20. stoletja. Hkrati so sovjeti izumili nove tehnike montaže. Po 1930 so se eksperimenti v sovjetskem filmu končali. Prevladala je upodobitev revolucionarnih dogodkov. Eden od izvirnih vidikov sovjetskega filma je uporaba sodobnih, celo živih zgodovinskih osebnosti. Ta ideja se sklada s komunistično umetnostjo, ki opeva nedavno zgodovino. Iz te ideje lahko lažje razumemo mit Stalina. Ali je Stalin dejansko nadčlovek ali pa se soočamo z mitom. Na zahodu filmskega upodabljanja živih sodobnikov praktično ni. Junak mora pripadati zgodovinskemu obdobju, ki ga razumemo kot zaključeno. Miti zahoda in vzhoda estetsko delujejo na enak način. S tega vidika je razlika med Stalinom in Tarzanom zgolj v tem, da se filmi s Tarzanom ne predstavljajo kot dokumentarni filmi. Stalin je lahko glavni junak filma le zato, ker je že onkraj človeškega, dosegel je stanje značilno za živeče bogove in umrle heroje. Stalin, ki ga upodablja igralec, se epizodno pojavlja v

zgodovinskih filmih, medtem ko se zahodni politiki pojavljajo v dokumentarnih filmih ali obzornikih.

V zgodovini filma poznamo zraven ruske zgodovinske epske kinematografije tudi ameriško zgodovinsko epsko kinematografijo – Western. Western je svojo največjo promocijo doživel v letih 1937–1940, kar lahko povežemo s krepitvijo nacionalne zavesti v predvojnem Rooseveltovem času (Bazin, 2010d).

3.2 RAZVOJ AMERIŠKEGA FILMA

V 1930. letih so se v Hollywoodu vzpostavili prvi veliki studii. Čeprav ideološki in družbeni komentarji niso prva stvar, na katero pomislimo, to je le bil čas Grete Garbo, bratov Marx, Caryja Granta, Garyja Coperja in Johna Wayna, Betty Davis, Joan Crawford in Vivian Leigh. To je bil čas spektaklov in domišljjskih svetov, čas Čarovnika iz Oza in V vrtincu. Je pa to bil tudi čas, ko je nastal morda najbolj političen film, ki so ga v Hollywoodu kadar koli posneli – Gospod Smith gre v Washington. V tem času sta Hollywood in Washington stopila v navezo, ki je trajala vse do konca 2. svetovne vojne. V tem kontekstu je potrebno omeniti režiserja Franka Capro, ki je s svojim podajanjem idej v političnem filmu dosegel, da je Hollywood te ideje ponotranjil v prihajajočih desetletjih. Med letoma 1940 in 1950 so ameriški vojni filmi prikazovali potrebo po zoperstavljanju Nemcem in Japoncem. Med prvim obdobjem hladne vojne (konec 1940. let do sredine 1960. let) so v Hollywoodu dominirali zgodovinski spektakli (Ben Hur, Kleopatra), romantični muzikali (Moje pesmi, moje sanje), družinske melodrame (Giant), protikomunistični filmi (The red menace), ki so se v času „red scare“ osredotočali na komunističnega sovražnika, in moralistični, družbeno kritični filmi (Upornik brez razloga). Tako je Hollywood komaj sredi 1960. let pričel z upodabljanjem kritičnih in eksperimentalnih vsebin ter stilov, ki so že nekaj časa prevladovali v evropski kinematografiji. Med vietnamsko vojno pa so se v ZDA soočili s protesti in protivojnimi demonstracijami, kar je pomenilo, da je čas pozitivnih sporočil v vojnem filmu dokončno prenehal obstajati. Vsako desetletje od 1930. let naprej je Hollywood s svojim povzdigovanjem demokratičnega patriotizma razvil formulo, ki so jo gledalci sprejemali in cenili. Celo v 1950. letih, na višku gonje Joeja McCarthyja so lahko nastajali filmi, ki so se ukvarjali s ponovnim preiskovanjem življenja predsednika Andrewa Jacksona. Hollywood se je zelo zavedal pomena, ki ga kljub slabemu izplenu pri vstopnicah, ima politični film pri vzgoji publike, da bo demokracija v ZDA preživela kljub krizi, v kateri se je znašla v 1950. letih. V 1960. letih se trend legitimacije

institucij države in vrednostnega sistema nadaljuje. Hkrati se sprega Hollywooda in politike še poglobi/utrudi s podporo zvezdnikov političnim opcijam. Leta 1967 se zgodi preobrat. ZDA niso bile več edina globalna supersila. Povojni čas „Pax Americana“ je prišel h koncu. Rdeče niti, ki zaznamujejo večje spremembe, so zorenje gibanj za človekove pravice v 1960. letih, polom liberalizma v 1970. letih in zmaga konzervativizma v 1980. letih. Tako predstavljajo 1960. leta konec obdobja, ko so lahko elite z ogromno silo delovale proti osvobodilnim gibanjem po svetu. Do 1978 je „nova desnica“ postala močna sila v ameriški kulturi in politiki, ki se je borila za ponovno vzpostavitev prostega trga ter družbene discipline, kar je dosegla z idejo o uničenju „New deal“ zvezne vlade in SZ. V tem času paranoja še ni okupirala ameriške zavesti, se je pa vanjo prikradla v 1970. letih, ko se je z ekonomsko in politično krizo tudi v filmih začel kazati obup. Na koncu filmov iz tega obdobja je bilo zmeraj več trupel. Tako je zaton liberalizma omogočil vzpon konzervativnih idealov in vrednot ter popoln polom demokratov v zgodnjih 1980. letih. V filmih se pojavi nov tip junaka, individualist, ki združuje tri pglavitne konzervativne ideje. Je bojevnik, podjetnik in patriarh (Indiana Jones, Luke Skywalker, filmi s Stallonejem, Eastwoodom in Norrisem). Prav v pojavu novega tipa junaka je razlika med levo-liberalnimi in konzervativnimi filmi. Pri prvih ni naravnega vodje, pri drugih sta zelo poudarjena vodja-heroj in hierarhična struktura. V teh dveh desetletjih so v Hollywoodskih filmih izpostavljali teme kot feminizem, človekove pravice, ekonomska demokracija, seksualna revolucija, antimilitarizem in okoljevarstvo. V teh desetletjih se je ameriška družbena zavest zelo liberalizirala, kar gre pripisati zgoraj omenjenim protivojnim protesniškim gibanjem.

Tukaj je potrebno poudariti, da kadar koli imajo republikanci dva zaporedna mandata v Hollywoodu producirajo filme o koncu sveta (Pobeg iz New Yorka, Iztrebljevalec). Hollywoodski filmi v 1980. letih so bili zelo progresivni v odnosu do seksa, drog in nasilja. Po drugi strani pa se s serijo filmov o Rambu, ki je bila zelo nacionalistična, lahko vprašamo, kakšna je bila takratna ideološka podstat Hollywooda. Tako je Hollywood v tem času aktivno promoviral nova konzervativna gibanja na več frontah. Od družine preko vojske do ekonomske politike. Z nekaj izjemami je večina glavnih likov belih, moških, bogatih iz srednjega sloja. Če je leto 1971 pomenilo začetek vzpona „nove desnice“, je leto 1987 pomenilo začetek zatona te iste desnice. Demokrati so prevzeli kongres ZDA, kar je Reagana naredilo nemočnega. V filmih se je obdobje junakov končalo. Zanimiv je prikaz ameriških predsednikov v Hollywoodskih filmih med letoma 1930 in 1990. V tem obdobju so ameriški predsedniki v Hollywoodskih

filmih prikazani zgolj pozitivno in z največjo močno mero spoštovanja. Predsedniki so bili racionalni, vredni zaupanja ter so zmeraj delali „prave stvari“. To lahko pripišemo antagonizmu med ZDA in SZ, zaradi česar ni bilo smelo prikazovati ameriškega predsednika v negativni/kritični luči.

Možno je trditi, da hollywoodski filmi obstajajo z namenom legitimacije dominantnih institucij in tradicionalnih vrednot ter da s svojim obstojem pomagajo vzpostavljati ideologijo. Te institucije in vrednote vključujejo individualizem, patriarhat in rasizem. S tem vsiljujejo občinstvu določeno stališče. Ker gre za hollywoodske zgodbe, se njihova ideologija izgubi.

3.3 REAKCIJA HOLLYWOODA NA REVOLUCIJO V RUSIJI

Hollywood je nemudoma začel reagirati na boljševistično revolucijo. Tako ni res, da so filmi „red scare“ začeli nastajati šele konec 1940. let. So se pa ti filmi, nastali konec 1940. let, osredotočali bolj na ameriško naivnost, ki so jo zlobni, lažnivi komunisti izkoristili. Ameriški filmi med 2. svetovno vojno so že uporabljali podobno taktiko kot „red scare“ filmi konec 1940. let. Tony Shaw: „Ameriška filmska industrija je bila v vojni s komunizmom tri desetletja pred Josephom McCarthyjem. Ne samo, da je to bilo tri desetletja pred filmom *The iron curtain* (1948), ki ga velikokrat imenujejo prvi Hollywoodski hladnovojni film, bilo je tudi trideset let pred izumom termina hladna vojna (Scott, 2011). Po mojem mnenju je prav nenehna propaganda Hollywooda zoper socialistične/komunistične ideje povzročila, da se v ZDA socialistična ideologija nikoli ni mogla razviti. Kar imajo prebivalci na voljo, je zgolj neo „laissez-faire“ ideologija republikancev ali programi socialne države demokratov.

4 DOKUMENTARNI FILM IN POLITIKA „NEW FRONTIER“

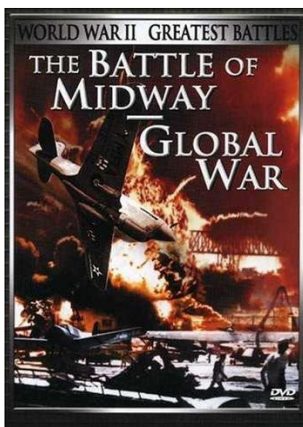
Produkcijo dokumentarnih filmov v zgodnjih 1960. letih v ZDA moramo razumeti znotraj širše agende politike JFK-ja „new frontier“, ki je temeljila na sklepanju zavezništev v novi intervencionistični zunanji politiki ZDA (Curtin, 1995a). Želja TV

postaj je bila pozicioniranje ZDA kot aktivne voditeljice „svobodnega sveta“ s ciljem pridobiti čim več svetovnih gledalcev v tabor „svobodnega sveta“ (Curtin, 1995b). Največja težava, s katero so se soočale TV postaje, je bilo dejstvo, da so bili programi namenjeni beli, moški populaciji srednjega razreda ter so s tem zanemarjali ženske in Afroameričane (Curtin, 1995c). Tako je tekmovanje med zahodom in vzhodom postalo ne le strateško, ampak tudi ekonomsko in ideološko (Curtin, 1995č). Dokumentarni programi so vzpostavili meje „svobodnega sveta“ ter omogočili lokalizacijo boja med zahodom in vzhodom (Curtin 1995d). Kljub kanonom o novinarski objektivnosti se ti dokumentarni filmi napajajo z vnaprejšnjimi predvidevanji (Curtin, 1995e). Dokumentarni filmi se zanašajo na dejstva, a vendar manipulirajo z njimi z namenom postavitve zaključka. Najbolj pomembna stvar pri TV dokumentarnem filmu je vzbuditi čustva pri gledalcu. Po tem mu lahko predaš informacijo. Po letu 1955 se je razširitev kapitalskih vlaganj iz Evrope preselila v „tretji svet“, do začetka 1960. let so investitorji iz ZDA, ki so že nadzorovali evropski in latino ameriški trg, začeli naglo investirati tudi drugod po svetu (Curtin, 1995f). Ko so afriške in azijske države dosegle neodvisnost, so se znašle v enakem položaju kot latinskoameriške države. Njihovo gospodarstvo je bilo v lasti zahoda in ljudstvo je še zmeraj živelo v revščini. Ob koncu 1950. let se je začelo obdobje politične nestabilnosti v „svobodnem svetu“ (Curtin, 1995g). TV dokumentarni filmi so bili mišljeni kot posebno pomemben TV žanr zaradi svoje sposobnosti informiranja. Ne samo, da so bili protipropaganda propagandi SZ, temveč so prodajali tudi idejo prijateljstva med prebivalci „svobodnega sveta“ (Curtin, 1995h). TV dokumentarni filmi tega obdobja so bili posneti na filmski trak z uporabo Hollywoodskih tehnik snemanja in montaže. Zato so vključeni v to delo. 1967 so tri največje TV postaje v ZDA producirale zgolj 100 ur dokumentarnega programa, kar je samo četrtnina produciranega programa iz leta 1962. Leta 1977 so producirale še zgolj 51 ur dokumentarnega programa, 1987 pa še zgolj 31 ur dokumentarnega programa, kar pomeni pol ure na teden. (Curtin, 1995i, 252).

5 OBDELANI FILMI S Poudarkom NA POLITIČNI PROPAGANDI

Bitka za Midway (John Ford, 1942, 18min, ZDA, dokumentarni film), gre za belo propagando, ki oblikuje gledalčevo percepcijo in pogloblja želen učinek spodbujanja ameriškega patriotizma ter videnja sovražnika kot „hudobca“. Gre za fenomen med

celotno 2. svetovno vojno, ko so zavezniki širili okužbo strahu med sovražnike in okužbo upanja med zaveznike.

Slika 5.1: Bitka za Midway

(vir: imdb 2016a)

Bronenosets Potemkin (Sergei M. Eisenstein, 1925, 75min, SZ, igrani film), gre za belo propagando. Glorifikacija SZ, spodbujanje sovjetskega patriotizma in političnega sistema.

Slika 5.2: Bronenosets Potemkin

(vir: imdb 2016b)

Potomok Chingis-Khana (Vsevolod Pudovkin, 1928, 127min, SZ, igrani film), gre za belo propagando. Glorifikacija SZ, spodbujanje sovjetskega patriotizma in političnega sistema.

Slika 5.3: Potomok Chingis-Khana

(vir: imdb 2016c)

Zemlya (Aleksandr Dovzhenko, 1930, 75min, SZ, igrani film), gre za belo propagando. Glorifikacija SZ, spodbujanje sovjetskega patriotizma in političnega sistema.

Slika 5.4: Zemlya

(vir: imdb 2016č)

Aleksandr Nevskiy (Sergei M. Eisenstein, 1938, 112min, SZ, igrani film), gre za belo propagando. Glorifikacija SZ, spodbujanje sovjetskega patriotizma in političnega sistema. Nemcem ni moč zaupati.

Slika 5.4: Aleksandr Nevskiy

.
(vir: imdb 2016d)

Confessions of a nazi spy (Anatole Litvak, 1939, 104min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Negativna slika o sovražniku, strah, prvi odkrito protinacistični film.

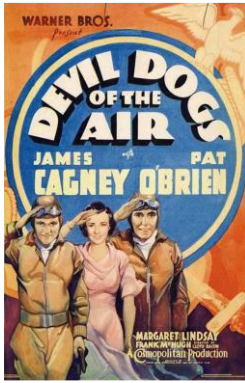
Slika 5.5: Confessions of a nazi spy

(vir: imdb 2016e)

Devil dogs of the air (Lloyd Bacon, 1935, 85min, ZDA, igrani film), gre za sivo propagando. Film je namenjen rekrutaciji moških za novo vojno.

Slika 5.5: Devil dogs of the air

(vir: imdb 2016f)

Here comes the navy (Lloyd Bacon, 1934, 87min, ZDA, igrani film), gre za sivo propagando. Film je namenjen rekrutaciji moških za novo vojno.

Slika 5.6: Here comes the navy

(vir: imdb 2016g)

Miss pacific fleet (Ray Enright, 1935, 66min, ZDA, igrani film), gre za sivo propagando. Film je namenjen rekrutaciji moških za novo vojno.

Slika 5.7: Miss pacific fleet

(vir: imdb 2016g)

Feuertaufe (Hans Bertram, 1940, 90min, dokumentarni film, Nemčija), gre za belo propagando, zastraševanje nasprotnikov. Smo nepremagljivi.

Slika 5.7: Feuertaufe

(vir: imdb 2016h)

Wake island (John Farrow, 1942, 87min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Prikazuje junaštvo za domovino in surovost sovražnika.

Slika 5.8: Wake island

(vir: imdb 2016i)

Kitajski sindrom (James Bridges, 1979, 122min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Strah pred atomsko energijo.

Slika 5.9: Kitajski sindrom

(vir: imdb 2016j)

Missing (Costa-Gavras, 1982, 122min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Kritika kapitalističnega sistema, Pinochetove diktature in zunanje politike ZDA.

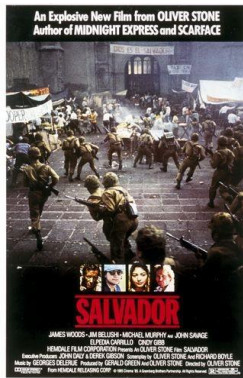
Slika 5.10: Missing

(vir: imdb 2016k)

Salvador (Oliver Stone, 1986, 122min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Kritika zunanje politike ZDA.

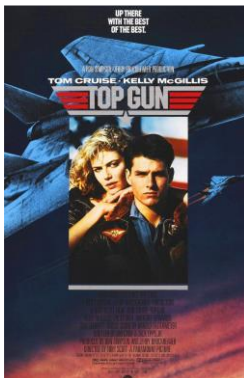
Slika 5.11: Salvador

. (vir: imdb 2016l)

Top gun (Tony Scott, 1986, 110min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando, film je bil narejen s pomočjo mornarice ZDA. Kaže vojaško premoč ZDA v primerjavi z vojskami držav bližnjega vzhoda.

Slika 5.12: Top gun

(vir: imdb 2016m)

The north star (Lewis Milestone, 1943, 108min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. SZ prikazuje v pozitivni luči.

Slika 5.13: The north star

. (vir: imdb 2016n)

Mission to Moscow (Michael Curtiz, 1943, 124min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. SZ prikazuje v pozitivni luči.

Slika 5.13: Mission to Moscow

(vir: imdb 2016o)

Song of Russia (Gregory Ratoff in Laslo Benedek, 1944, 107min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. SZ prikazuje v pozitivni luči.

Slika 5.14: Song of Russia

(vir: imdb 2016p)

The red menace (R.G.Springsteen, 1949, 107min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Komunistična subverzija v ZDA.

Slika 5.14: The red menace

(vir: imdb 2016r)

The whip hand (William Cameron Menzies, 1951, 82min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Komunisti vodijo zapor, kjer se testira biološko orožje. Strah pred komunizmom.

Slika 5.15: The whip hand

(vir: imdb 2016s)

I was a communist for the FBI (Gordon Douglas, 1951, 83min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. „Red scare“ film, kjer družina ne verjame očetu, da ni komunist.

Slika 5.16: I was a communist for the FBI

(vir: imdb 2016š)

My son John (Leo MaCarey, 1952, 122min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Reakcija družine na dejstvo, da je njihov sin komunist.

Slika 5.17: My son John

(vir: imdb 2016t)

If you love this planet (Terre Nash, 1982, 26min, Kanada, kratki dokumentarni film), gre za belo propagando. Jedrska oboroževalna tekma.

Big Jim McLain (Edward Ludwih, 1952, 90min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. John Wayne lovi komuniste po Havajih. Filmski priimek so namerno izbrali, da bi občinstvo potegnilo laegorijo na priimek senatorja Josepha McCarthyja.

Slika 5.18: Big Jim McLain

(vir: imdb 2016u)

The iron curtain (William A. Wellman, 1948, 87min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Igra isti igralec kot v The north star (Dana Andrews), le da so tukaj komunisti slabi. SZ vohuni v Kanadi.

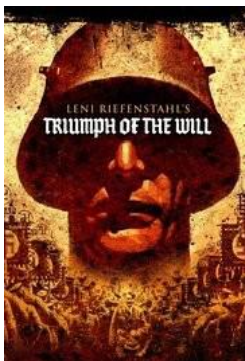

Slika 5.19: The iron curtain

(vir: imdb 2016v)

The killing ground (Brian McKenna, 1988, 120min, Kanada, dokumentarni film), gre za belo propagando. Okoljevarstvo. Odlaganje strupenih odpadkov.

Triumph des Willens (Leni Riefenstahl, 1935, 114min, Nemčija, dokumentarni film), gre za belo propagando. Nemčija je najboljša, Hitler je bog.

Slika 5.20: Triumph des Willens

(vir: imdb 2016z)

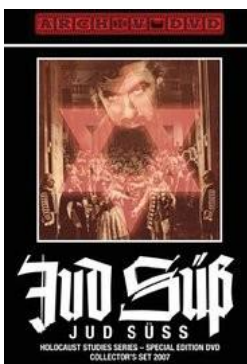
Ohm Krüger (Hans Steinhoff in Karl Anton, 1941, 135min, Nemčija, igrani film), gre za belo propagando. Proti kolonializmu VB.

Slika 5.21: Ohm Krüger

(vir: imdb 2016ž)

Jud Süß (Veit Harlan, 1940, 98min, Nemčija, igrani film), gre za sivo propagando. Židje uničujejo Nemčijo.

Slika 5.21: Jud Süß

(vir: imdb 2016aa)

Der ewige Jude (Fritz Hippler, 1940, 62min, Nemčija, dokumentarni film), gre za črno propagando. Židje so podgane, ki jih je potrebno uničiti.

Slika 5.21: Der ewige Jude

(vir: imdb 2016ab)

Aliens (James Cameron, 1986, 137min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Boj proti korporacijam.

5.22: Aliens

(vir: imdb 2016ac)

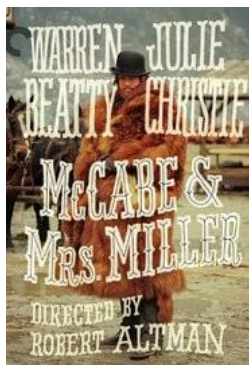
Nashville (Robert Altman, 1975, 159min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Razlika med iluzornimi ideali in družbeno realnostjo.

5.23: Nashville

(vir: imdb 2016ač)

McCabe & Mrs. Miller (Robert Altman, 1971, 120min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Razbijanje tradicionalnega mita vesterna.

Slika 5.24: McCabe&mrs.Miller

(vir: imdb 2016 ad)

MASH (Robert Altman, 1970, 116min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Proti vojni film.

Slika 5.25: MASH

(vir: imdb 2016ae)

Planet prekleth (Peter Hyams, 1981, 112min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Kritika zatiralskega jedra kapitalizma.

Slika 5.26: Planet prekletih

(vir: imdb 2016af)

Iztrebljevalec (Ridley Scott, 1982, 117min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Kritika zatiralskega jedra kapitalizma.

Slika 5.27: Iztrebljevalec

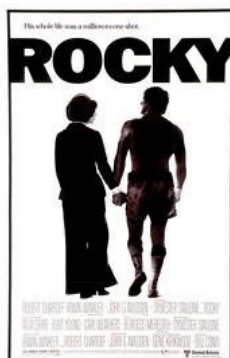
(vir: imdb 2016ag)

Invasion USA (Joseph Zito, 1985, 107min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Izrazito protiruski film.

Slika 5.28: Invasion USA

(vir: imdb 2016ah)

Slika 5.31: Rocky

(vir: imdb 2016ak)

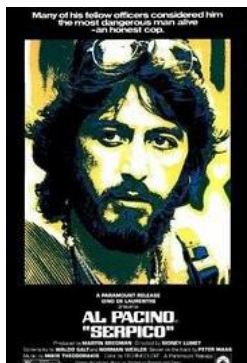
Chinatown (Roman Polanski, 1974, 130min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando.
Sistemska korupcija ekonomskih in političnih elit.

Slika 5.32: Chinatown

(vir: imdb 2016al)

Serpico (Sidney Lumet, 1973, 130min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando.
Sistemska korupcija ekonomskih in politični elit.

Slika 5.33: Serpico

(vir: imdb 2016am)

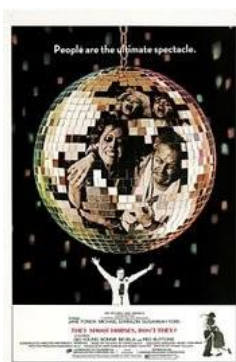
The Poseidon adventure (Ronald Neame in Irwin Allen, 1972, 117min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Vrnitev k tradicionalnim vrednotam. Vera.

Slika 5.34: The poseidon adventure

(vir: imdb 2016an)

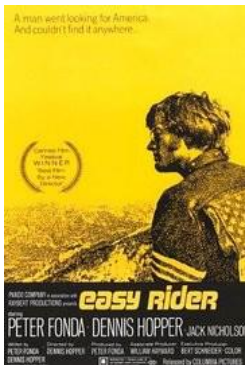
They shoot horses, don't they (Sydney Pollack, 1969, 129min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Kritika kapitalističnega sistema tekmovanja.

Slika 5.35: They shoot horses don't they

(vir: imdb 2016ao)

Easy rider (Dennis Hopper, 1969, 95min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Podpiranje ideologije individualizma.

Slika 5.36: Easy rider

(vir: imdb 2016ap)

Nurse Edith Cavell (Herbert Wilcox, 1939, 108min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Nasilje Nemcev nad ženskami. Premierno prikazan 1.9.1939.

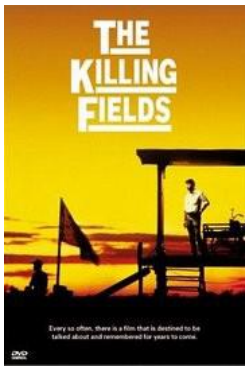
Slika 5.37: Nurse Edith Cavell

(vir: imdb 2016 ar)

Nurse Cavell (W.J.Lincoln, 1916, Avstralija, igrani film), gre za belo propagando. Nasilje Nemcev nad ženskami.

Nurse and martyr (Percy Moran, 1915, 80min, VB, igrani film), gre za belo propagando. Nasilje Nemcev nad ženskami.

The killing fields (Roland Joffe, 1984, 141min, VB, igrani film), gre za belo propagando. Nasilje rdečih Kmerov.

Slika 5.38: The killing fields

(vir: imdb 2016 as)

The little American (Cecil B. DeMille in Joseph Levering, 1917, 80min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Nasilje nad ženskami med 1. svetovno vojno.

Slika 5.39: The little American

(vir: imdb 2016aš)

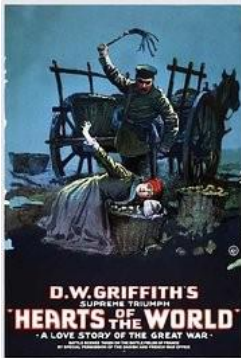
The Kaiser, the beast of Berlin (Rupert Julian, 1918, 70min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Nasilje Nemcev nad civilisti med 1. svetovno vojno.

Slika 5.40: The Kaiser, the beast of Berlin

(vir: imdb 2016 at)

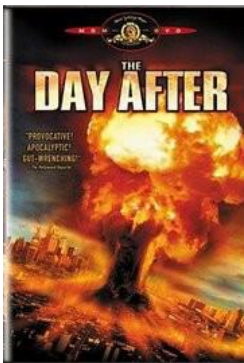
Hearts of the world (D. W. Griffith, 1918, 117min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Nasilje Nemcev nad Francozi med 1. svetovno vojno.

Slika 5.41: Hearts of the world

(vir: imdb 2016au)

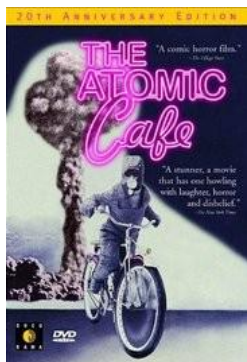
The day after (Nicholas Meyer, 1983, 127min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Nuklearni holokavst.

Slika 5.42: The day after

(vir: imdb 2016av)

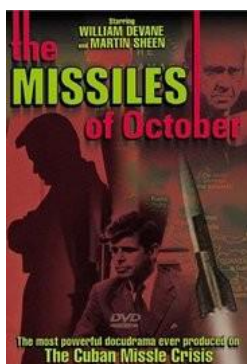
The atomic cafe (Jayne Loader in Kevin Rafferty, 1982, 86min, ZDA, dokumentarni film), gre za belo propagando. Proti jedrskemu orožju.

Slika 5.43: The atomic cafe

(vir: aimd 2016az)

The missiles of october (Anthony Page, 1974, 150min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Protivojni film.

Slika 5.44: The missiles of october

(vir: imdb 2016až)

On the beach (Stanley Kramer, 1959, 134min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Proti jedrski vojni.

Slika 5.55: On the beach

(vir: imdb 2016 aaa)

Full metal jacket (Stanley Kubrick, 1987, 116min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Protivojni film.

Slika 5.56: Full metal jacket

(vir: imdb 2016aab)

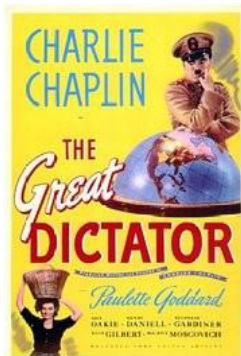
The green berets (Ray Kellogg in John Wayne, 1968, 142min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Za militarizem. Podpora vietnamski vojni.

Slika 5.57: The green berets

(vir: imdb 2016aac)

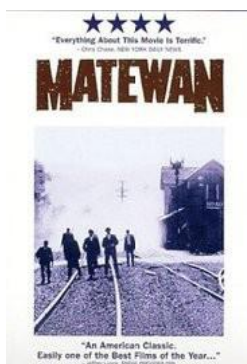
The great dictator (Charles Chaplin, 1940, 125min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Protivojni film.

Slika 5.58: The great dictator

(vir: imdb 2016 aač)

Matewan (John Sayles, 1987, 135min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Razredna in rasna nasprotja.

Slika 5.58: Matewan

(vir: imdb 2016aad)

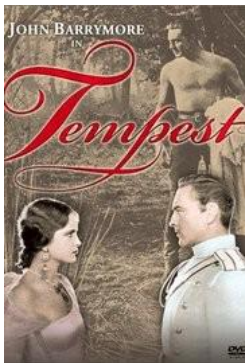
Tender comrade (Edward Dmytryk, 1943, 102min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Medvojna podpora SZ.

Slika 5.59: Tender comrade

(vir: imdb 2016aae)

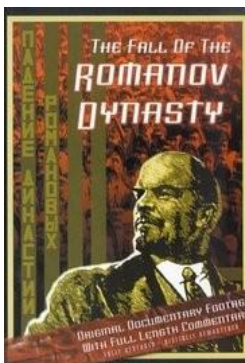
Tempest (Sam Taylor in Lewis Milestone, 102min, 1928, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Brutalnost sovjetskega režima.

Slika 5.60: Tempest

(vir: imdb 2016aaf)

Padenie dinastii Romanovykh (Esfir Shub, 1927, 90min, SZ, igrani film), gre za belo propagando. Brutalnost carističnega režima in upravičenost boljševistične revolucije.

Slika 5.61: Padenie dinastii Romanovykh

(vir: imdb 2016aag)

Metropolis (Fritz Lang, 1927, 153min, Nemčija, igrani film), gre za belo propagando. Odnosi znotraj družbe. „The have and have not“.

Slika 5.62: Metropolis

(vir: imdb 2015aah)

It's a wonderful life (Frank Capra, 1946, 130min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Trdo delo in poštenost vodita do ekonomske varnosti in sreče.

Slika 5.63: It's a wonderful life

(vir: imdb 2016aai)

Lifeboat (Alfred Hitchcock, 1944, 97min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Podpora in promocija demokraciji.

Slika 5.64: Lifeboat

(vir: imdb 2016aaj)

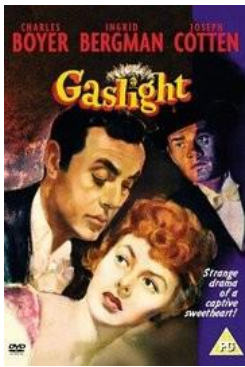
Casablanca (Michael Curtiz, 1942, 102min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Prošnja po intervenciji ZDA v vojno. Življenje in politična prepričanja glavnega lika so enaka idejam ZDA.

Slika 5.65: Casablanca

(vir: imdb 2016aak)

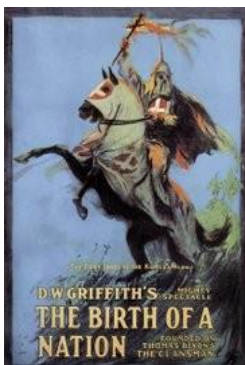
Gaslight (George Cukor, 1944, 114min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Naravovarstvene posledice črpanja zemeljskega plina.

Slika 5.66: Gaslight

(vir: imdb 2016aal)

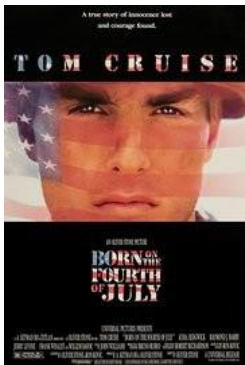
The birth of a nation (D.W.Griffith, 1915, 165min, ZDA, igrani film), gre za sivo propagando. „White power“. S tem filmom je film kot umetnost, propagandno orodje in kot zabava dosegel polnoletnost.

Slika 5.67: The birth of a nation

(vir: imdb 2016aam)

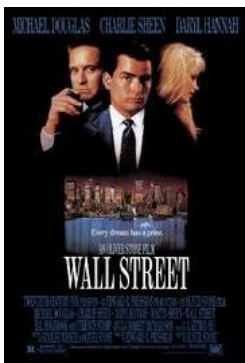
Born on the fourth of July (Oliver Stone, 1989, 145min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Socialni nemiri.

Slika 5.68: Born on the fourth of july

(vir: imdb 2016aan)

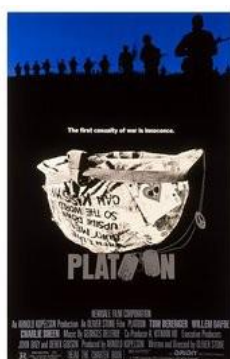
Wall street (Oliver Stone, 1987, 126min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Pohlep korporacij.

Slika 5.69: Wall street

(vir: imdb 2016aao)

Platoon (Oliver Stone, 1986, 120min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Nesmiselnost vojne.

Slika 5.70: Platoon

(vir: imdb 2016aap)

Red dawn (John Milnius, 1984, 114min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando.
Klasičen „red scare film“.

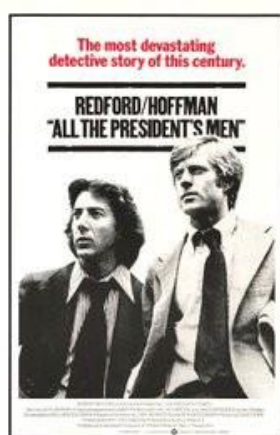

Slika 5.71: Red dawn

(vir: imdb 2016aar)

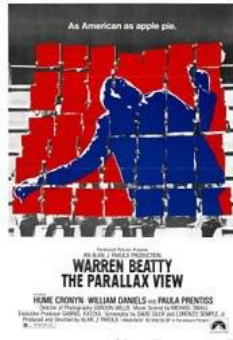
All the presidents men (Alan J. Pakula, 1976, 138min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Nadzor državljanov s strani vladajočih.

Slika 5.71: All the presidents men

(vir: imdb 2016aas)

The parallax view (Alan J. Pakula, 1974, 102min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Nadzor državljanov s strani vladajočih.

Slika 5.72: The parallax view

(vir: imdb 2016aas)

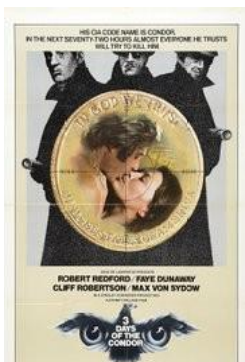
Klute (Alan J. Pakula, 1971, 114min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Nadzor državljanov s strani vladajočih.

Slika 5.73: Klute

(vir: imdb 2016aat)

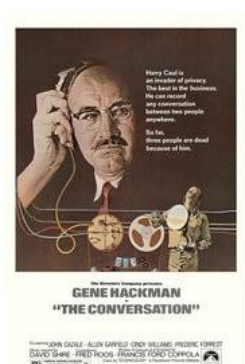
Three days of the condor (Sydney Pollack, 1975, 117min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Nadzor državljanov s strani vladajočih.

Slika 5.74: Three days of the condor

(vir: imdb 2016aau)

The conversation (Francis Ford Coppola, 1974, 113min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Nadzor državljanov s strani vladajočih.

Slika 5.75: The conversation

(vir: imdb 2016aav)

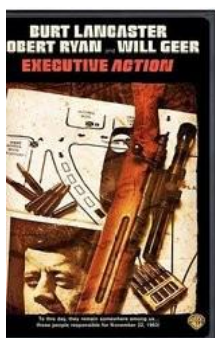
Twilight's last gleaming (Robert Aldrich, 1977, 146min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Paranoja pred jedrsko vojno.

Slika 5.76: Twilight's last gleaming

(vir: imdb 2016aaz)

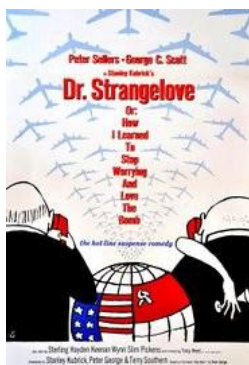
Executive action (David Miller, 192, 91min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Teorija zarote o atentatu na JFK.

Slika 5.77: Executive action

(vir: imdb 2016aaž)

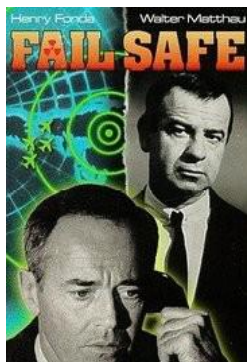
Dr. Strangelove (Stanley Kubrick, 1964, 95min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Kritika elit, ki ogrožajo obstoj človeštva.

Slika 5.78: Dr. Strangelove

(vir: imdb 2016aaaa)

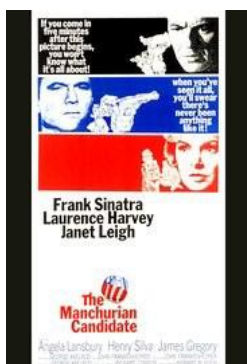
Fail safe (Sidney Lumet, 1964, 112min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Proti jedrski vojni.

Slika 5.79: Fail safe

(vir: imdb 2016aaab)

The Manchurian candidate (John Frankenheimer, 1952, 126min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Paranoja hladne vojne. Še en klasičen „red scare“ film.

Slika 5.80: The manchurian candidate

(vir: imdb 2016 aaac)

On the beach (Stanley Kramer, 1959, 134min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Posledice jedrske vojne.

Slika 5.81: On the beach

(vir: imdb 2016aaač)

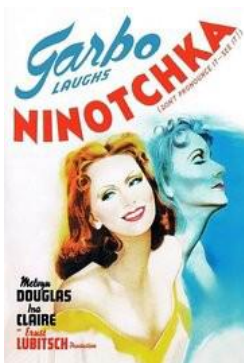
The third man (Carol Reed, 1949, 104min, VB, igrani film), gre za belo propagando. Povojni optimizem v razrušeni Evropi.

Slika 5.82: The third man

(vir: imdb 2016aaad)

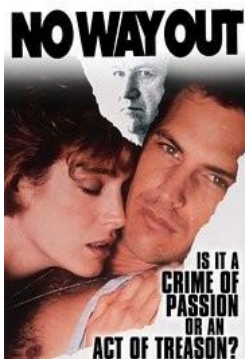
Ninotchka (Ernst Lubitsch, 1939, 110min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Primerjava sistemov ZDA in SZ. V prednosti je sistem ZDA.

Slika 5.83: Ninotchka

(vir: imdb 2016aaae)

No way out (Roger Donaldson, 1987, 114min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Govori o razpadu sovjetskega poiskusa.

Slika 5.83: No way out

(vir: imdb 2016aaaf)

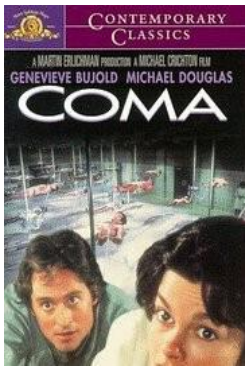
White nights (Taylor Hackford, 1985, 136min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Razpad sovjetskega poiskusa.

Slika 5.84: White nights

(vir: imdb 2016aaag)

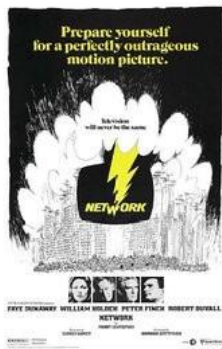
Coma (Michael Crichton, 1977, 113min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Kritika liberalističnega kapitalizma.

Slika 5.85: Coma

(vir: imdb 2016aaah)

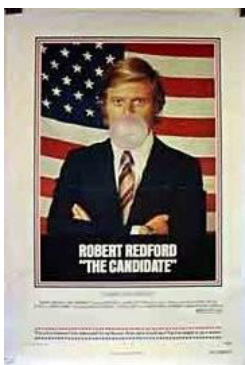
Network (Sidney Lumet, 1976, 121min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Kritika liberalističnega kapitalizma.

Slika 5.86: Network

(vir: imdb 2016aaai)

The candidate (Michael Ritchie, 1972, 110min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Politiki so vsi enaki. Transformacija človeka iz idealista v političnega klona.

Slika 5.87: The candidate

(vir: imdb 2016aaaj)

Primary (Robert Drew, 1960, 60min, ZDA, dokumentarni film), gre za belo propagando. Slavospev JFK-ju.

Slika 5.88: Primary

(vir: imdb 2016 aaak)

The best man (Franklin J. Schaffer, 1964, 102min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Žrtvovanje pozameznika za višje/skupno dobro.

Slika 5.89: The best man

(vir: imdb 2016aaal)

Hail the conquering hero (Preston Sturges, 1944, 101min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Zahteva po doseganju politične moči od spodaj.

Slika 5.90: Hail the conquering hero

(vir: imdb 2016aaam)

The great McGinty (Preston Surges, 1940, 82min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Zahteva po doseganju politične moči od spodaj.

Slika 5.91: The great McGinty

(vir: imdb2016aaan)

All the king's men (Robert Rossen, 1949, 110min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Zahteva po doseganju politične moči od spodaj.

Slika 5.92: All the king's men

(vir: imdb 2016aaao)

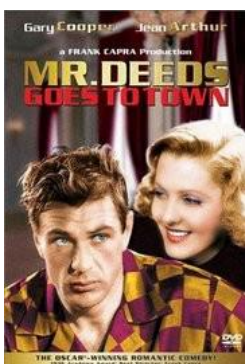
Citizen Kane (Orson Welles, 1941, 119min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Manipulacija elit z idejami in principi.

Slika 5.93: Citizen Kane

(vir: imdb 2016aaap)

Mr. Deeds goes to town (Frank Capra, 1936, 115min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Povzdigovanje posameznika nad sistem.

Slika 5.94: Mr. Deeds goes to town

(vir: imdb 2016aaar)

Blockade (William Dieterle, 1938, 85min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Zelo podpira politiko Franklina D. Roosevelta.

Slika 5.95: Blockade

(vir: imdb 2016aaas)

The president vanishes (William A. Wellman, 1934, 80min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Zelo podpira politiko Franklina D. Roosevelta.

Slika 5.96: The president vanishes

(vir: imdb 2016aaaš)

Angels with dirty faces (Michael Curtiz, 1938, 97min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Ljudje morajo spoštovati zakone.

Slika 5.97: Angels with dirty faces

(vir: imdb 2016aaat)

G-men (William Keighley, 1935, 85min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Ljudje morajo spoštovati zakone.

Slika 5.98: G-men

(vir: imdb 2016aaau)

Scarface (Howard Hawks in Richar Rosson, 1932, 93min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Sistemska korupcija ekonomskih in političnih elit.

Slika 5.99: Scarface

(vir: imdb 2016aaav)

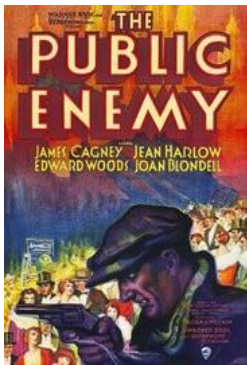
Little caesar (Mervyn LeRoy, 1931, 79min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Sistemska korupcija ekonomskih in političnih elit.

Slika 5.100: Little caesar

(vir: imdb 2016aaaz)

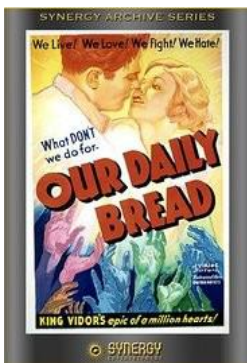
The public enemy (William A. Wellman, 1931, 83min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Sistemska korupcija ekonomskih in političnih elit.

Slika 5.101: The public enemy

(vir: imdb aaaž)

Our daily bread (King Vidor, 1934, 80min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Kritika demokracije, ki ne poskrbi za prebivalstvo.

Slika 5.102: Our daily bread

(vir: imdb 2016aaaaa)

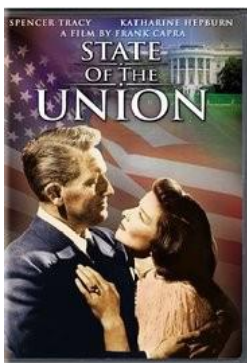
Heroes for sale (William A. Wellman, 1933, 76min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Potrpežljivost človeka pred spremembami sistema, vera v demokracijo in pravilne odločitve vladajočih.

Slika 5.103: Heroes for sale

(vir: imdb 2016aaaab)

State of the union (Frank Capra, 1948, 124min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Žrtvovanje posameznika za višje/skupno dobro.

Slika 5.104: State of the union

(vir: imdb 2016aaaac)

The presidents lady (Henry Levin, 1953, 96min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Junaški belci-primitivni indijanci.

Slika 5.105: The presidents lady

(vir: imdb 2016aaaač)

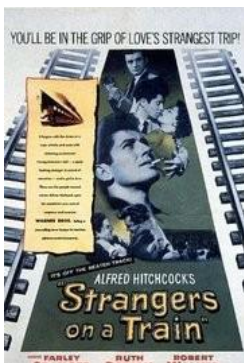
The day the Earth stood still (Robert Wise, 1951, 92min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Kritika Washingtona kot stebra etablirane moči elit.

Slika 5.106: The day the Earth stood still

(vir: imdb 2016aaaad)

Strangers on a train (Alfred Hitchcock, 1951, 101min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Kritika Washingtona kot stebra etablirane moči elit

Slika 5.107: Strangers on a train

(vir: imdb 2016aaaae)

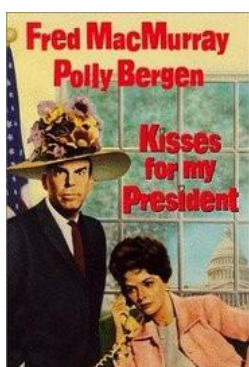
Washington merry-go-round (James Cruze, 1932, 79min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Korupcija v Washingtonu.

Slika 5.108: Washington merry-go-round

(vir: theolfisheye 2016)

Kisses for my president (Curtis Berhardt, 1964, 113min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Enakost spolov, zagovarjanje pravic žensk.

Slika 5.109: Kisses for my president

(vir: imdb 2016aaaaf)

Glory (Edward Zwick, 1989, 122min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Enakost rase in pravice afro-američanov.

Slika 5.110: Glory

(vir: imdb 2016aaaag)

Seven days in may (John Frankenheimer, 1964, 118min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Jastrebi želijo odstaviti predsednika.

Slika 5.111: Seven days in may

(vir: imdb 2016aaaah)

Meet John Doe (Frank Capra, 1941, 122min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Želja po demokraciji od spodaj.

Slika 5.112: Meet John Doe

(vir: imdb 2016aaaai)

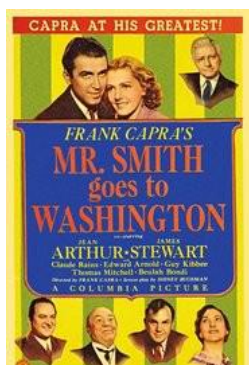
Gabriel over the white house (Gregory La Cama, 1933, 86min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Kriminal in revščina bosta izginila iz ZDA z globoko spremembo politične avtoritete.

Slika 5.113: Gabriel over the white house

(vir: imdb 2016aaaaj)

Mr. Smith goes to Washington (Frank Capra, 1939, 129min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Idealistično poveličevanje demokracije.

Slika 5.114: Mr. Smith goes to Washington

(vir: imdb 2016aaaak)

Mississippi burning (Alan Parker, 1988, 128min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Rasna nestrpnost na jugu ZDA in boj za človekove pravice.

Slika 5.115: Mississippi burning

(vir: imdb 2016aaaal)

A dry white season (Euzhan Palcy, 1989, 97min, ZDA, igrani film), gre za belo propagando. Policijsko nasilje.

Slika 5.116: A dry white season

(vir: imdb 2016aaaam)

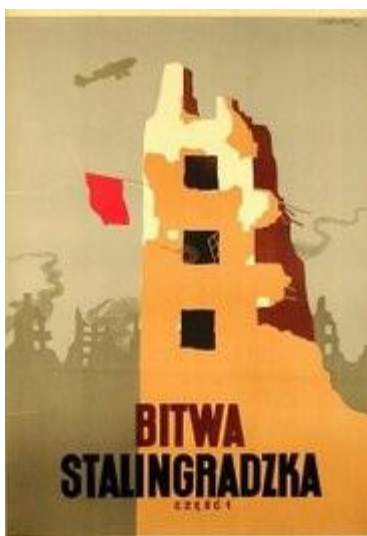
Valeriy Chkalov (Mikhail Kalatozov, 1941, 89min, SZ, igrani film), bela propaganda. Žrtvovanje posameznika za komunistični sistem.

Slika 5.117: Valeriy Chkalov

(vir: imfdb 2016)

Stalingradskaya bitva (Vladimir Petrov, 1949, 98min, SZ, igrani film), bela propaganda.
Junaško žrtvovanje za obrambo Stalingrada in modro vodenje Josefa Stalina.

Slika 5.118: Stalingradskaya bitva

(vir: imdb 2016aaaaan)

Tretiy udar (Igor Savchenko, 1948, 108min, SZ, igrani film), bela propaganda. Stalin ima glavne zasluge za zmago.

Slika 5.119: Tretiy udar

(vir: chomikuj 2016)

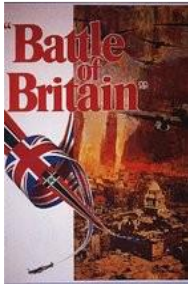
Чапаев (Georgi Vasilyev in Serrgey Vasilyev, 1934, 93min, SZ, igrani film), bela propaganda. Bela garda je bila v zgodovinski zmoti.

Slika 5.120: Чапаев

(vir: imdb 2016aaaao)

Why we fight (Frank Capra, 1943-1945, 54-83min, ZDA, dokumentarni filmi), bela propaganda. Ideološki montažni dokumentarec. Kapitalizem naredi življenje boljše. Liberalna ideologija je boljša od fašizma ali komunizma.

Slika 5.121: Why we fight

(vir: imdb 2016aaaap)

Pitsi (Mikheil Chiureli, 1946, 116min, SZ, igrani film), bela propaganda. Modrost heroja Stalina reši SZ in komunistični sistem

Slika 5.122: Pitsi

(vir: imdb 2016aaaar)

Sibirjaki (Lev Kuleshov, 1940, 81min, SZ, igrani film), gre za belo propagando. Ljudje v SZ bi naredili vse, da bi osrečili Stalina in ohranili komunistični sistem.

Slika 5.123: Sibirjaki

(vir: nahostime 2016)

Velikiy perelom (Fridrihk Ermler, 1945, 108min, SZ, igrani film), gre za belo propagando. Skozi oči navadnih vojakov in častnikov spremljamo modro vodenje Stalina, ki skuje strategijo s katero porazijo Nemce in rešijo sovjetski sistem.

Slika 5.124: Velikij prelom

(vir: imdb 2016aaaaas)

Ivan Groznyy (Sergei M. Eisenstein, 1945, 103min, SZ, igrani film), gre za belo propagando. Alegorija na sovjetski sistem, ki je kljub velikim izgubam ohranil sovjetsko zemljo pred vsiljivci, kot je to storil Ivan Grozni v boju s svojimi notranjimi nasprotniki.

Slika 5.125: Ivan Groznyy

(vir: imdb 2016aaaaš)

6 RAZPRAVA

Na osnovi analize pridobljena spoznanja so:

- ameriški film konsistentno (razen v obdobju 2. svetovne vojne), od svojih začetkov naprej, promovira protisovjetsko stališče,
- sovjetski film je razdeljen na obdobje do 1924, ko je veljal za avantgardo svetovne kinematografije, z uporabo naprednih filmskih tehnik ter se ni fokusiral na antagonizem z zahodom; na obdobje 1924–1953, za katerega je značilno fokusiranje na lik in delo ter vzpostavljanje kulta osebnosti Stalina še za časa njegovega življenja, s čimer je zavrgel vse pridobitve filmskega jezika iz obdobja pred tem; ter na obdobje po Stalinovi smrti, 1953–1989, za katerega velja, da promovira ideologijo, ki je alternativna kapitalistični (svoboda narodom, samoodločba, konec imperializma),
- ameriški film se posveča širokemu spektru tematik (varstvo okolja, pravice žensk, pravice manjšin; afro-američani, LGTB, politična ideologija, samoodločba narodov, delavske pravice, politični sistem), sovjetski film se osredotoča le na nekatere (domoljubje, politična ideologija, samoodločba narodov),
- produkcija ameriških filmov je bila veliko večja kot produkcija sovjetskih filmov,
- tako ZDA kot SZ sta s produkcijo filmov utrjevali lasten političen sistem doma ter iskali možnosti za preboj svoje ideologije na tuje, na mestih, za katere sta ocenili, da bi lahko njuna ideologija prodrla (čeprav neobravnava, tukaj navajam podobnost med sovjetskimi filmi in kubanskim filmom Soy Cuba, ki ga je režiral sovjetski režiser Mikhail Kalatozov),
- v filmih prevladuje bela propaganda, ki na subtilen način podaja idejo, ki jo želijo politične elite ZDA in SZ podati navzven. S tem, da ameriški način podajanja propagande zaradi drugačnega razumevanja propagande na zahodu, ne podaja idej na prvo žogo, temveč skozi subtilne ideje in simbole, ki so skupni občinstvu (torej ne “na prvo žogo”). V SZ je propaganda veljala kot izobraževalna kvaliteta, zato je tudi podajanje idej “na prvo žogo”,

- v ameriških filmih je opazna delitev na igralce in režiserje demokrate ter na igralce in režiserje republikance, od katerih vsak zagovarja stališča, podobna lastnim političnim stališčem. Pri sovjetskem filmu te delitve ni, saj zaradi svoje narave politični sistem ni omogočal drugačnih mnenj od uradno propagiranih.

7 SKLEP

Ključna teza, ki sem jo postavil na začetku naloge in katero sem skozi nalogo potrdil, je, da podajanje politične propagande v sovjetskem in ameriškem filmu služi enakemu namenu, to je utrjevanju politične oblasti in širjenju ter propagiranju le-te navzven. Pristopi, ki sta ju oba antagonista ubrala, predstavljajo le dve plati istega kovanca. Oba politična pola v hladni vojni sta uporabljala enake pristope k propagiranju političnih idej v filmih, tako glede uporabe filmskega jezika kot glede uporabe filmskih tehnik. Pomembno je poudariti, da so v Rusiji prvi razvili nekatere filmske tehnike, ki so jih kasneje prevzeli po celotnem svetu (dvojna ekspozicija). Očitno pri tem politična pripadnosti ni igrala vloge. Kar je bilo pomembno, je draž in čustvena vzdraženost za gledalce, ki so prihajali v kina.

Druga pomembna stvar, ki se je izkristalizirala skozi nalogo, je dejstvo, da je politična propaganda vseprisotna, v vseh žanrih in tipih filmske umetnosti. Ali jo sami čutimo ali ne, je drugo vprašanje. Menim, da je običajno ne začutimo, saj filmov ne gledamo z a priori idejo o „pranju možganov“, temveč z idejo po begu iz realnosti, zabavi, druženju ali ogledu umetnosti.

Čeprav se po navadi ne sprašujemo o politični orientiranosti režiserjev in/ali igralcev, je v nalogi pokazano, kateri igralci in režiserji sodijo v posamezni tabor, seveda zgolj pri ameriških filmih, saj v SZ možnosti izbire ni bilo. Tako je jasno, da je bil John Wayne velik zagovornik republikancev, Frank Capra pa je zagovarjal bolj liberalna stališča.

Filmska umetnost je še zmeraj najbolj propulzivna in obiskana vrsta umetnosti, zato vas vse na tem mestu vabim, da greste čim večkrat v kino zaradi katerega koli razloga že.

8 LITERATURA

1. Bernays, Edward L. 1928. *Propaganda*. New York: Ig publishing.
2. Bazin, Andre. 2010. *Kaj je film*. Ljubljana: NUK.
3. Black, Jay. 2001. Semantics and Ethics of Propaganda. *Journal of Mass Media Ethics*, 16 (2&3), 121–137. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
4. Curtin, Michael. 1995. *Redeeming the Wasteland: Television Documentary and Cold War Politics (Communications, Media, and Culture Series)*. New Brunswick: Rutgers University Press.
5. Friedrich, Carl J. 1974. *The Pathology of Politics*. New York: Joanna Cotler Books.
6. Graber, Doris A. in Johanna, Dunaway. 2014. *Mass Media and American Politics*. Thousand Oaks: CQ Press.
7. Jowett, Garth S. in Victoria, O'Donnell. 2012. *Propaganda&persuasion*. Thousand Oaks: SAGE Publications, Inc.
8. Kellner, Douglas. 2010. *Cinema Wars*. Hoboken: John Wiley & Sons.
9. Kitson, Frank. 1971. *Low Intensity Operations: Subversion, Insurgency and Peacekeeping*. London: Faber&Faber.
10. Leyda, Jay. 1960. *KINO A history of the Russian and Soviet film*. London: Ruskin House George Allen & Unwin Ltd.
10. Luthar, Breda. 1985. *Govorica propagande*. Ljubljana: FSPN.
11. Parry-Gilles, Shawn J. in Michael J. Hogan. 2010. *The handbook of rhetoric and public address*. Oxford; Malden (MA); Chichester: Wiley-Blackwell.
11. Pečjak, Vid. 1995. *Politična psihologija*. Ljubljana: Samozaložba.
12. Pratkanis, Anrhony R. in Elliot Aronson. 2001. *Age of propaganda: the everyday use and abuse of persuasion*. New York : W. H. Freeman.
12. Ryan, Michael in Douglas Kellner. 1990. *Camera politica*. First Midland Book Edition.
13. Sachleben, Mark in Kevan M, Yenerall. 2012. *Seeing the bigger picture*. New York: Peter Lang Publishing, Inc.

14. Scott, Ian. 2011. *American Politics in Hollywood Film*. Edinburgh: Edinburgh University Press Ltd.
15. Splichal, Slavko. 1975. Propaganda in ideologija. *Teorija in praksa*, 12 (11-12), 1196-1207. Ljubljana: FDV
16. Sproule, Michael J. 2005. *Propaganda and democracy : the American experience of media and mass persuasion*. Cambridge: Cambridge University Press.
16. Sturminger, Alfred. 1960. *3000 Jahre Politische Propaganda*. Dunaj: Herold Verlag.
17. Štrancar, Karmen. 1988. *Politična propaganda kot sredstvo miru in vojne*. Ljubljana: FSPN
18. Vreg, France. 2000. *Politično komuniciranje in prepričevanje*. Ljubljana: FDV.
19. Britannica. 2016. *History of the motion picture*. Dostopno prek: <https://www.britannica.com/art/history-of-the-motion-picture> (11.avgust.2016).
20. Telegraph. 2016. *Worlds first colour film unveiled*. Dostopno prek: <http://www.telegraph.co.uk/films/2016/04/19/worlds-first-colour-film-unveiled/> (11.avgust.2016).
21. New world encyclopedia. 2016. Dostopno prek: [http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Motion_picture_\(sound_film\)](http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Motion_picture_(sound_film))(11.avgust.2016).
22. Listverse. 2016. *Top 10 firsts in feature films*. Dostopno prek: <http://listverse.com/2009/11/24/top-10-firsts-in-feature-films/> (11.avgust.2016).
19. Historians. 2016. *The story of propaganda*. Dostopno prek: <https://www.historians.org/about-aha-and-membership/aha-history-and-archives/gi-roundtable-series/pamphlets/what-is-propaganda/the-story-of-propaganda> (11.avgust.2016).
20. Imdb. 2016. *Bitka za Midway*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0034498/?ref_=fn_al_tt_1 (11.avgust.2016).
21. Imdb. 2016. *Bronenosets Potemkin*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0015648/?ref_=fn_al_tt_1 (11. avgust 2016).
22. Imdb. 2016. *Potomok Chingis-Khana*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0019286/?ref_=fn_al_tt_1 (11. avgust 2016).

23. Imdb. 2016. *Zemlya*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0021571/?ref_=fn_al_tt_1 (11. avgust 2016).
24. Imdb. 2016. *Aleksandr Nevskiy*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0029850/?ref_=nv_sr_1 (11. avgust 2016).
25. Imdb. 2016. *Confessions of a nazi spy*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0031173/?ref_=fn_al_tt_1 (11. avgust 2016).
26. Imdb. 2016. *Devil dogs of the air*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0026275/?ref_=fn_al_tt_2 (11. avgust 2016).
27. Imdb. 2016. *Here comes the navy*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0025238/?ref_=fn_al_tt_1 (11. avgust 2016).
28. Imdb. 2016. *Miss pacific fleet*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0026721/?ref_=fn_al_tt_1 (11. avgust 2016).
29. DhM. 2016. *Feuertaufe*. Dostopno prek: <https://www.dhm.de/lemo/bestand/objekt/feuertaufe-1940.html> (11. avgust 2016).
30. Imdb. 2016. *Wake island*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0035530/?ref_=fn_al_tt_1 (11. avgust 2016).
31. Imdb. 2016. *Kitajski sindrom*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0078966/?ref_=fn_al_tt_1 (11. avgust 2016).
32. Imdb. 2016. *Missing*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0084335/?ref_=fn_al_tt_2 (11. avgust 2016).
33. Imdb. 2016. *Salvador*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0091886/?ref_=fn_al_tt_1 (11. avgust 2016).
34. Imdb. 2016. *Top gun*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0092099/?ref_=nv_sr_1 (11. avgust 2016).
35. Imdb. 2016. *The north star*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0036217/?ref_=fn_al_tt_1 (11. avgust 2016).
36. Imdb. 2016. *Mission to Moscow*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0036166/?ref_=fn_al_tt_1 (11. avgust 2016).
37. Imdb. 2016. *Song of Russia*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0036378/?ref_=fn_al_tt_1 (11. avgust 2016).

38. Imdb. 2016. *The red menace*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0041791/?ref_=fn_al_tt_1 (11. avgust 2016).
39. Imdb. 2016. *The whip hand*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0044209/?ref_=fn_al_tt_1 (11. avgust 2016).
40. Imdb. 2016. *I was a communist for the FBI*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0043665/?ref_=fn_al_tt_1 (11. avgust 2016).
41. Imdb. 2016. *My son John*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0044941/?ref_=fn_al_tt_1 (11. avgust 2016).
42. Imdb. 2016. *Big Jim McLain*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0044418/?ref_=fn_al_tt_1 (11. avgust 2016).
43. Imdb. 2016. *The iron curtain*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0040478/?ref_=fn_al_tt_1 (11. avgust 2016).
44. Imdb. 2016. *Triumph des Willens*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0025913/?ref_=nv_sr_1 (11. avgust 2016).
45. Imdb. 2016. *Ohm Küger*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0033973/?ref_=fn_al_tt_1 (11. avgust 2016).
46. Imdb. 2016. *Jud Süss*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0032653/?ref_=fn_al_tt_1 (11. avgust 2016).
47. Imdb. 2016. *Der ewige Jude*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0156524/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
48. Imdb. 2016. *Aliens*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0090605/?ref_=fn_al_tt_1 (20. avgust 2016).
49. Imdb. 2016. *Nashville*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0073440/?ref_=fn_al_tt_2 (20. avgust 2016).
54. Imdb. 2016. *McCabe & Mrs. Miller*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0067411/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
55. Imdb. 2016. *MASH*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0066026/?ref_=nv_sr_2 (20. avgust 2016).
56. Imdb. 2016. *Planet prekletih*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0082869/?ref_=fn_al_tt_1 (20. avgust 2016).

57. Imdb. 2016. *Iztrebljevalec*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0083658/?ref_=fn_al_tt_1 (20. avgust 2016).
58. Imdb. 2016. *Invasion USA*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0089348/?ref_=fn_al_tt_1 (20. avgust 2016).
59. Imdb. 2016. *Rambo: first blood part II*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0089880/?ref_=nv_sr_2 (20. avgust 2016).
60. Imdb. 2016. *The boys in company C*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0077270/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
61. Imdb. 2016. *Rocky*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0075148/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
62. Imdb. 2016. *Chinatown*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0071315/?ref_=fn_al_tt_1 (20. avgust 2016).
63. Imdb. 2016. *Serpico*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0070666/?ref_=nv_sr_2 (20. avgust 2016).
64. Imdb. 2016. *The Poseidon adventure*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0069113/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
65. Imdb. 2016. *They shoot horses don't they*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0065088/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
66. Imdb. 2016. *Easy rider*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0064276/?ref_=nv_sr_2 (20. avgust 2016).
67. Imdb. 2016. *Nurse Edith Cavell*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0031737/?ref_=fn_al_tt_1 (20. avgust 2016).
68. Imdb. 2016. *The killing fields*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0087553/?ref_=nv_sr_5 (20. avgust 2016).
69. Imdb. 2016. *The liitle American*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0008188/?ref_=fn_al_tt_1 (20. avgust 2016).
70. Imdb. 2016. *The Kaiser, the beast of Berlin*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0009252/?ref_=fn_al_tt_1 (20. avgust 2016).
71. Imdb. 2016. *Hearts of the world*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0009150/?ref_=fn_al_tt_1 (20. avgust 2016).

72. Imdb. 2016. *The day after*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0085404/?ref_=nv_sr_2 (20. avgust 2016).
73. Imdb. 2016. *The atomic cafe*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0083590/?ref_=fn_al_tt_1 (20. avgust 2016).
74. Imdb. 2016. *The missiles of october*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0071847/?ref_=fn_al_tt_1 (20. avgust 2016).
75. Imdb. 2016. *On the beach*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0053137/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
76. Imdb. 2016. *Full metal jacket*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0093058/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
77. Imdb. 2016. *The green berets*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0063035/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
78. Imdb. 2016. *The great dictator*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0032553/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
79. Imdb. 2016. *Matewan*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0093509/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
80. Imdb. 2016. *Tender comrade*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0036418/?ref_=fn_al_tt_1 (20. avgust 2016).
81. Imdb. 2016. *Tempest*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0019451/?ref_=fn_al_tt_3 (20. avgust 2016).
82. Imdb. 2016. *Padenie dnastii Romanovykh*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0018246/?ref_=fn_al_tt_1 (20. avgust 2016).
83. Imdb. 2016. *Metropolis*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0017136/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
84. Imdb. 2016. *It's a wonderful life*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0038650/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
85. Imdb. 2016. *Lifeboat*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0037017/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
86. Imdb. 2016. *Casablanca*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0034583/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).

87. Imdb. 2016. *Gaslight*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0036855/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
88. Imdb. 2016. *The birth of a nation*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0004972/?ref_=nv_sr_2 (20. avgust 2016).
89. Imdb. 2016. *Born on the fourth of July*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0096969/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
90. Imdb. 2016. *Wall street*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0094291/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
91. Imdb. 2016. *Platoon*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0094291/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
92. Imdb. 2016. *Red dawn*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0087985/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
93. Imdb. 2016. *All the presidents men*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0074119/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
94. Imdb. 2016. *The parralax view*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0071970/?ref_=fn_al_tt_1 (20. avgust 2016).
95. Imdb. 2016. *Klute*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0067309/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
96. Imdb. 2016. *Three days of the condor*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0073802/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
97. Imdb. 2016. *The conversation*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0071360/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
98. Imdb. 2016. *Twilight's last gleaming*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0076845/?ref_=fn_al_tt_1 (20. avgust 2016).
99. Imdb. 2016. *Executive action*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0070046/?ref_=nv_sr_2 (20. avgust 2016).
100. Imdb. 2016. *Dr. Strangelove*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0057012/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
101. Imdb. 2016. *Fail safe*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0058083/?ref_=fn_al_tt_1 (20. avgust 2016).

- 102.Imdb. 2016. *The Manchurian candidate*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0056218/?ref_=nv_sr_2 (20.avgust 2016).
- 103.Imdb. 2016. *On the beach*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0053137/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
- 104.Imdb. 2016. *The third man*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0041959/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
- 105.Imdb. 2016. *Ninotchka*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0031725/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
- 106.Imdb. 2016. *No way out*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0093640/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
- 107.Imdb. 2016. *White nights*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0090319/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
- 108.Imdb. 2016. *Coma*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0077355/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
- 109.Imdb. 2016. *Network*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0074958/?ref_=nv_sr_2 (20. avgust 2016).
- 110.Imdb. 2016. *The candidate*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0068334/?ref_=nv_sr_6 (20. avgust 2016).
- 111.Imdb. 2016. *Primary*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0054205/?ref_=fn_al_tt_3 (20. avgust 2016).
- 112.Imdb. 2016. *The best man*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0057883/?ref_=nv_sr_5 (20. avgust 2016).
- 113.Imdb. 2016. *Hail the conquering hero*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0036891/?ref_=fn_al_tt_1 (20. avgust 2016).
- 114.Imdb. 2106. *The great McGinty*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0032554/?ref_=fn_al_tt_1 (20. avgust 2016).
- 115.Imdb. 2016. *All the king's men*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0041113/?ref_=nv_sr_2 (20. avgust 2016).
- 116.Imdb. 2016. *Citizen Kane*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0033467/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).

- 117.Imdb. 2016. *Mr. Deeds goes to town*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0027996/?ref_=fn_al_tt_1 (20. avgust 2016).
- 118.Imdb. 2016. *Blockade*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0029924/?ref_=fn_al_tt_1 (20. avgust 2016).
- 119.Imdb. 2016. *The president vanishes*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0025674/?ref_=fn_al_tt_1 (20. avgust 2016).
- 120.Imdb. 2016. *Angels with dirty faces*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0029870/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
- 121.Imdb. 2016. *G-men*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0026393/?ref_=fn_al_tt_1 (20. avgust 2016).
- 122.Imdb. 2016. *Scarface*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0023427/?ref_=nv_sr_2 (20. avgust 2016).
- 123.Imdb. 2016. *Little caesar*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0021079/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
- 124.Imdb. 2016. *The public enemy*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0022286/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
- 125.Imdb. 2016. *Our daily bread*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0025610/?ref_=fn_al_tt_3 (20. avgust 2016).
- 126.Imdb. 2016. *Heroes for sale*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0024115/?ref_=fn_al_tt_1 (20. avgust 2016).
- 127.Imdb. 2016. *State of the union*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0024115/?ref_=fn_al_tt_1 (20. avgust 2016).
- 128.Imdb. 2016. *The presidents lady*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0046204/?ref_=fn_al_tt_1 (20. avgust 2016).
- 129.Imdb. 2016. *The day the Earth stood still*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0043456/?ref_=nv_sr_2 (20. avgust 2016).
- 130.Imdb. 2016. *Strangers on a train*. Dotopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0044079/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).

- 131.Imdb. 2016. *Kisses for my president*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0058266/?ref_=fn_al_tt_1 (20. avgust 2016).
- 132.Imdb. 2016. *Glory*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0097441/?ref_=fn_al_tt_1 (20. avgust 2016).
- 133.Imdb. 2016. *Seven days in may*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0058576/?ref_=nv_sr_2 (20. avgust 2016).
- 134.Imdb. 2016. *Meet John Doe*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0033891/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
- 135.Imdb. 2016. *Gabriel over the white house*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0024044/?ref_=fn_al_tt_1 (20. avgust 2016).
- 136.Imdb. 2016. *Mr. Smith goes to Washington*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0031679/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
- 137.Imdb. 2016. *Mississippi burning*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0095647/?ref_=nv_sr_2 (20. avgust 2016).
- 138.Imdb. 2016. *A dry white season*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0097243/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).
- 139.Imfdb. 2016. *Valeriy Chkalov*. Dostopno prek: http://www.imfdb.org/wiki/Valery_Chkalov (20. avgust 2016).
- 140.Imdb. 2016. *Stalingradskaya bitva*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0041916/?ref_=fn_al_tt_2 (20. avgust 2016).
- 141.Chomikuj. 2016. *Tretiy udar*. Dostopno prek: [http://chomikuj.pl/Sky023/WAR+++-\(WW2\)+wojenne+\(wg.roku\)/1948/Po+wielkiej+burzy+The+Search+1948,4748283979.avi\(video\)](http://chomikuj.pl/Sky023/WAR+++-(WW2)+wojenne+(wg.roku)/1948/Po+wielkiej+burzy+The+Search+1948,4748283979.avi(video)) (20. avgust 2016).
- 142.Imdb. 2016. *Chapaev*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0024966/?ref_=fn_al_tt_1 (20. avgust 2016).
- 143.Imdb. 2016. *Why whe fight*. Dostopno prek: <http://www.imdb.com/search/?keyword?keywords=why-we-fight-documentary-series> (20. avgust 2016).
- 144.Imdb. 2016. *Pitsi* Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0038673/?ref_=fn_al_tt_2 (20. avgust 2016).

145.Nachostime. 2016. *Sibiryaki*. Dostopno prek: <http://nachostime.net/sibiryaki?s=seeders> (20. avgust 2016).

146.Imdb. 2016. *Velikiy perelom*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0037426/?ref_=fn_al_tt_8 (20. avgust 2016).

147.Imdb. 2016. *Ivan Groznyy*. Dostopno prek: http://www.imdb.com/title/tt0037824/?ref_=nv_sr_1 (20. avgust 2016).